

Apróságok Vajda Jánosról.

Az alább elmondandó, minden igény nélkül való apróságokat Dr. *Gámán* Béla úr szóbeli előadása nyomán jegyeztem föl. *Gámán* dr. úr a *rohitsi* fürdő orvosa és több esztendőn át a nyári hónapokon Vajda Jánossal, kinek a fürdő 15 év óta kedves üdülő helye volt, minden nap találkozott, sőt amit kevés ember mondhat, bizalmas jó embere volt Vajda, egyúttal paciense is. Megfigyelései, melyeket Vajdáról tett s elbeszél, egypár igen jellemző vonást tartalmaznak a poétáról, mint emberről és alkalmasak arra, hogy majdan a költő életrajzának írója számba vegye, fölhasználja őket, egypár sugár, mely megvilágítja a költő életét.

Vajda János minden esztendőben eljött Rohitsra, tizenöt év óta. Pihenni, az emberek elől menekülni ment le. Kúrát a fürdőn az utolsó pár évig soha se használt, aminek oka az volt, hogy tán az első évben egyszer V. K.-al találkozva, észrevette, hogy V. nagyon rosszkedvű.

— Mi a bajod? kérdezte tőle. V. meghatottan felelte:

— Tudod, olyan rosszul vagyok, hogy majd megbolondúlok. Egy pohár vizet ittam.

Tizenhárom esztendeig nem ivott Vajda abból a vízből, amelytől egy barátja rosszul lett; azt se tudta, hogy milyen az ize a víznek, semmiféle hatalom nem volt képes rávenni arra, hogy belekóstoljon.

Az utolsó két évben *Gámán* dr. sok rábeszélés után rábirta, hogy valami gyógymódfélét kövessen. A doktornak becsületszavát kellett adnia, hogy a víz nem rossz s nem ártalmas. Minthogy azonban rendes életmódról szó sem lehetett Vajdánál, a kurának se volt rá nagyobb hatása. A rendes életmód és a hidropatikus kura, ezek, a mennyiben a költő használta őket, jó hatással voltak reá.

Vajda betegsége, melytől sokat szenvedett s mely miatt kedélye

is zárkozottá vált, gyomorbaja volt, de ezt meg saját maga okozta magának azáltal, hogy rendes életmódot nem folytatott.

Főlkelt például reggel 8 órakor, kiment a sétatérre, annak valamelyik elhagyatott helyére és ott üldögélt, nem törődött senkivel, odatámaszkodott a padhoz és nézte az eget, hallgatta a madarak énekét. Egyszerre — óh prózája az életnek: hirtelen megéhezett. Ezek a hirtelen éhségek, ezek voltak a kinjai, ezek miatt szenvedett sokat. Ezeket a rohamokat így szokta leírni.

— Mint a *jégverés*, úgy jött reám az éhség. Egy mondhatatlan éhség!

Az ilyen ideges éhségre a poéta ember, ahelyett, hogy rendszeren étkezett volna, két tányér levest s egy darab sajtot evett meg. Aztán pár óra múlva egyszerre három csésze tejes-kávét ivott, rendes étkezési ideje soha sem volt. Este se vacsorált, néha persze éjjel 11 után felébredve, a fiókjában lévő szalonna, sajt, turó darabokból jól falatozott, reggel aztán odavolt a betegségtől.

— Nem hiszem, mondá, hogy valaki nyomorultabban érezze magát, mint én.

Egyszer délután $\frac{1}{2}$ 3-kor rohant az orvoshoz:

— Uram, oda vagyok az éhségtől. Megettem két »porció« kávét, de még mindig marczangol az éhség

— Kérem, mondá az orvos szeliden, méltóztassék vendéglőbe menni s rendszeren enni, ebédelni.

— Nem lehet az kérem!

— Hát már mért nem?

— Mert az így van: elmegyek oda, hozatok egy levest, éhes vagyok, elhozzák a levest, nekem nem izlik, akkor, követem, úgy vágom a földhöz a tányért, hogy no. Én pedig másnak alkalmatlan lenni nem akarok.

Mihelyt az orvos rávette arra, hogy rendszeren éljen, egészséges és vidám volt, de ez csak rövid ideig tartott, aztán tartalékban tartott élelmi szereit, melyek közt a kolbász nem utolsó szerepet játszott, beteggé tették. Egyszer kifakadt a szegény poéta egy betegsége alkalmával.

— Azt hittem, hogy az én betegségem már mindent produkált, amit emberi észszel kigondolni lehet. Bámulattal és elkeseredéssel látom, hogy mindennap valami újabbat tud.

Sokszor vették elő halálsejtelmek. Egy nyáron megérkezett a fürdőhelyre délután 3 órakor. Estefelé elment a vendéglőbe s jóízűen vacsorált. Éjjel nem tudott elaludni. Reggel kilenczkor az új orvoshoz rohant, félrelökdöste az előszobában álló betegeket s betoppant az orvos rendelő szobájába:

— Én Vajda János vagyok. Azért jöttem, hogy biztosítson engem arról, hogy még ma nem halok meg, mert én még ma haza akarok utazni. Olyan beteg vagyok, hogy egy-két nap alatt meghalok, meg kell halmom. De idegen helyen nem szeretnék elpusztulni.

Az orvos megvizsgálta s megnyugtatta, hogy semmi veszedelem sincs.

— Én megyek innen.

— De kérem, hiszen éppen azért tessék maradni, mert beteg. Este elútagott a fürdőről.

Egyébiránt a fürdőre való érkezéséről és elútagásáról soha senki se tudott. Egyszer kijelentette, hogy pompásan érzi magát s nem is gondol arra, hogy két hét előtt haza menjen. Az este elútagott.

Egyetlen boldogsága, elégedettsége az volt, ha sétálhatott, vagy egy padon ábrándozhatott. De csak a közelben. A park területén kívül soha sem ment. És egyedül. Az egyetlen ember, akivel barátságot kötött: egy egyetemi professor volt. Vele sétált néha, mással soha. Legtöbbnyire egyedül bolyongott fehér köcsögkalapjával s a legnagyobb melegekben is hosszú Mencsikoff-köpenyében. Ha valaki megszólította, vagy ösmerősse fölkereste, az elkeserítette. Hogyne, hisz kizavarta egy messze, szebb világból, melyben lelke bolyongott.

Egyszer egy ismert zeneszerző és több népdal szerzője megérkezett a fürdőre. A sétateren meglátja Vajda Jánost, odamegy hozzá s bemutatkozik. Vajdának az nap jó napja volt, szóba állott a zenészszel, beszélgettek. Másnap Vajda János sétálgat egy magános úton, mérően nézegetve az ég kék boltját. Egyszerre eléje áll a zeneszerző s barátságosan köszönti:

— Hogy aludt, kedves bátyám?

Vajda megemelte kalapját aztán, fagyosan szólt:

— Kedves uram: legyen olyan szives és várja meg, a míg én szólítom meg önt. Mert látja én beteg vagyok, ritkán van kedvem arra, hogy idegenekkel érintkezzem. Rossz kedvemben találna s még valami gorombaságot mondanék.

Ezzel sarkon fordult s ott hagyta az elképedt fővárosi muzsikust.

Komor ember volt, soha mosolyogva őt nem látták, de visszaszitó, vagy goromba soha. Senkit sem támadott soha a szavával, agresszív természetű nem volt. Maga így nyilatkozott kedélyéről:

— Komoly természetű voltam mindig, de nem volt ember a földön, aki annyira szerette volna a szépet a természetben, a versben, asszonyban mint én.

A magán érintkezésben páratlanul szerény és tartózkodó volt. Megtörtént, hogy valami ügye, dolga volt az igazgatósággal. Ilyenkor egy-két órát ólálkodott valósággal az épület előtt, míg rá tudta venni magát arra, hogy bemenjen.

Egyszer műveinek egy példányával kedveskedett a fürdő-orvosnak. Szerényen átadta, mondván:

— Olybá vegye ezt doktor úr, mint mikor a föld népe egy búzkalászszal kedveskedik.

Az orvos kérte, hogy írjon bele valamit a könyv első lapjára.

— Ezt nem akartam tenni, mert azt hittem, hogy »henczegés.«

— Oh, dehogy henczegés, válaszolt az orvos nevetve. Ekkor Vajda elővett egy tollat s aggodalmasan nézett az orvosra.

— Ugy-e kérem, úgy írjam: »Nagyságos« . . .

Az orvos neheztelve mondá a poétának, hogy nem is várta volna tőle, hogy ilyennek tartsa, aki a címekre ad.

— Igaz, igaz, felelt örömmel a poéta, nem nagyságos! és beleírta a könyvbe: »*szeretetteljes barátsága jeléül*«. Ez a példány azért is érdekes, mert megjelölte benne azokat a költeményeket, melyek neki, a poétának nem tetszettek. E költemények pedig a következők. Kisebb költemények közül: *Hajótöröttek*, *Washington*, *Jó barátok*, *Gyermek leányok emlékkönyvébe*, *Memorandum*, *Liszt Ferenczhöz* (így!). Elbeszélő költ. közül: *Találkozások*.

Az orvosokat nagyrabecsülte.

— Az én szememben, mondá, az orvosi hivatás a legnemesebb, az orvos a világ legelső embere.

Hanem aztán az volt a baj, hogy mindenik orvostól tanácsot kért és valamit mindenikből követett, egyiktől egyik, másiktól más orvosságot szedett, természetesen Budapesten. Egyszer aztán a fürdő-orvos meginterpellálta:

— Miért jár négy-öt orvos tanácsa után, miért nem egyikkel gyógykezelteti magát otthon, de aztán rendszeresen?

Vajda János bámulattal tele pillantást vetett az orvosra s aztán így felelt:

— Kérem. Hiszen nem vagyok én *főherczeg*, hogy *házi-orvost* tartsak. Az ember ahoz fordul, akit talál s aki tanácsot ad!

Naiv poéta lelkének kedves bizonyossága a következő történet is, melylyel egyúttal befejezzük a róla szóló visszaemlékezéseket.

Vajda János nem tudott jól németül, e miatt az Ausztriában fekvő fürdő alkalmazottaival nehezen tudta magát megértetni. Egyszer aztán nagy tervet kovácsolt:

— No, hát ezen változtatni fogok. Teszek róla, a jövő nyáron.

És a következő nyáron mikor a fürdőre érkezett, egész sereg *magyar nyelvtant* hozott magával. Azokat buzdító szónoklatok kíséretében szétszította a fürdőszolgák közt:

— Tanuljon meg a német magyarul, hogy tudjon velem beszélni.

GYALUI FARKAS.